

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשכ"ח

חלק ה – יו"ל לש"פ וישלח, י"ז כסלו, ה'תשע"ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלוש לבריאה

שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וישלח, י"ז כסלו הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק חמישי מהתוועדות י"ט כסלו ה'תשכ"ח, הנחה בלתי מוגה (חלקים הראשונים י"ל בשבועות הקודמים (ההדרן (סעיפים כט"מז) נדפס בשנת תשס"ד)).

*

בתור הוספה — כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"ג כסלו, ה'תשע"ג
שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2012 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5773 • 2012

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת י"ט כסלו, ה'תשכ"ח

לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי' תכתבו ותחתמו.

מנחם שניאורסאהן

נט. נפלה במחשבתי "סברא": הרי זה יום חמישי בלילה, שבו נהוג בכמה ישיבות בכ"מ לערוך "משמרות", ופעם היו מהם שיושבים ולומדים כל הלילה³¹³.

אמנם, עד כדי כך (לשבת כל הלילה) — אינני "אכזרי"... אבל לכל-הפחות להאריך עד כמה שאפשר — אין זה מופרך; אם לא בזכותו של י"ט כסלו — יהי' זה בזכותו של יום חמישי בשבוע, ואם לאו — בזכות שניהם.

והעיקר — שכיון שאין זה הכרח ולא אונס וכו' וכו', הנה מסתמא ישארו כולם מרצונם הטוב, ולא בגלל שמתביישים, ואין זה מתאים וכו' וכו'. ובפרט שיש יחידי סגולה ש"מסתדרים" וחוטפים גם תנומה קלה... כך שישנם שתי המעלות ביחד: הוא לא צריך לעזוב, והוא יכול גם לישון... ובפרט שעושה זאת במעמד עשרה מישראל, שאז הרי זה עם כל המעלות שצריכים להיות בדבר טוב.

ס. ובכן — לאחר ההקדמה של "מילתא" שהיא פחות מ"מילתא דבדיחותא" — ישנו ענין נוסף הקשור עם המדובר לעיל (סל"ב) בנוגע לדברי הגמרא "משה אמר ואבדתם בגוים, בא ישעיהו ואמר ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'", וכנ"ל שהמשך הכתוב הוא "ובאו האובדים בארץ, מלמד שלא יהיו אבודים בין האומות".

וכמ"ש גם בפסוק שלפנ"ז²²⁴: "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", והיינו, שהגאולה תהי' לא רק בהנוגע לכלל ישראל, כלל וקבוצה, אלא אפילו בהנוגע לכל אחד ואחד בתור יחיד ("אינציקווייז"), וכמ"ש רש"י בפירושו על התורה³¹⁴, שהקב"ה "אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל".

אך כאן נשאלת השאלה: הרי מדובר אודות כאלו שנמצאים במעמד ומצב ד"האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"?!

והביאור בזה — בפסוק עצמו — לפי שאז תהי' התקיעה "בשופר גדול", ובאופן ש"יתקע", מבלי לפרש מי הוא התוקע²⁵⁵, כיון שהתקיעה תבוא ממקום כזה ד"לא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל"³¹⁵, ולכן הרי זה גיע ויחדור אפילו אצל אלו שהם במעמד ומצב של "אובדים" ו"נדחים".

313) ראה גם תו"מ — רשימת היומן יא, א. רנו, ב.
 314) נצבים ל, ג.
 315) לקו"ת פינחס פ, סע"ב. וראה זח"ג

סא. ובנוגע לענייננו:

דובר כמ"פ מיד מהתחלת הענין³¹⁶ — מהזמן שלפני חג השבועות עד עתה — שהמקור שממנו לקחתי שזהו"ע שנוגע לזמנינו זה, הוא, מאמר של הרבי נ"ע, נשיא דורנו, שנאמר בשנת תש"ג, ונדפס בשנת תש"ה³¹⁷, וכולם ראוהו אז, אלא — כמו כמה ענינים בתורה, שלא תופסים במה דברים אמורים, עד שמגיע מעמד ומצב ש"מורה באצבע" מהו פירוש וענין הדברים.

רבינו נשיאנו מבאר במאמר, שע"י ה"קריאה האבהית" ("דער פאָטערליכער רוף") תגיע ההתעוררות אפילו לאלו שמושקעים כו' עד לאופן שהם "אובדים בארץ אשור" ו"נדחים בארץ מצרים", ותעורר אותם, כמו אב שמעורר את בנו. ובלשון ההלכה — הרי זו מצות התשובה, שיהודי מתעורר ומחליט שעליו להשתנות כו'.

אמנם, כמו כל ענין של אתערותא דלעילא, שלא נוטלים את הבחירה החפשית, ובפרט אצל "אובדים" ו"נדחים" — אין ההתעוררות באופן ש"זועקת" ("שרייט — אויס") את כל הענינים בפרטיות ופרטי פרטיות, אלא רק באופן שנותנים לו "זעזוע" ("אַ טרייסל"), ועי"ז מוציאים אותו ממעמדו ומצבו, שיוכרח להתחיל לחשוב ולהתבונן אודות אופן הנהגתו עד עתה, ובמילא ישנה אפשרות להתחיל סדר חיים מחדש באופן שונה לגמרי מכמו שהי' עד עתה.

ובזה יש כמה שינויים וכמה חלוקות: לפעמים נותנים מלמעלה רק "זעזוע"; לפעמים, נותנים "זעזוע" ומיד שולחים "פתק": עליך לעשות כך וכך; ולפעמים — גם בפרטי פרטיות, ועד שאוחזים בידו — מבלי לשאול אותו — ומוליכים אותו.

ובנדו"ד, מפורש בפסוק אופן ההתעוררות: "יתקע בשופר גדול"; ומה פועלת התקיעה בשופר גדול — שמגעת אל "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"; ומה יהי' הלאה — הרי זה תלוי ב"אובדים" וה"נדחים", ובאלו שיכולים לסייע בזה.

מהי פעולת השופר? — הנה מקרא מלא דיבר הכתוב: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"³¹⁸, היינו, ששופר מעורר חרדה,

וכן הוא ע"פ דין והלכה (נוסף על הפסוק, שממנו אי אפשר לפסוק הלכות, באופן שאין מקום לויכוח) — כפי שפוסק הרמב"ם בהל'

(318) עמוס ג, ו.

(316)

(317) סה"מ אידיש ע' 78 ואילך.

תשובה²²: "אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו וכו'",

והיינו, שהשופר פועל באדם "זעזוע" ("א טרייסל"), ועד ש"חרדה מסלקת את הדמים" (כפי שנוגע להלכה בנוגע לווסת ועוד כמה ענינים)³¹⁹, והיינו, שגורם עיכוב ושינוי במחזור הדם כו'.

וכל זה — אפילו ע"י תקיעה בשופר סתם, ועאכו"כ כאשר "יתקע בשופר גדול". — ע"י התקיעה בשופר סתם, יכולים להתעורר מהשינה באופן ד"נים ולא נים תיר ולא תיר³²⁰, או שמתעורר רק מי שאינו ישן שינה עמוקה ביותר; אבל ע"י התקיעה בשופר גדול — מתעוררים אפילו "האובדים" ואפילו "הנדחים".

סב. ובהנוגע לפועל — שהרי מכל ענין צ"ל הוראה בעבודה ועד להלכה בפועל:

בכל הזמנים ישנו החיוב ד"הוכח תוכיח"⁵⁷ — מצד הציווי "ואהבת לרעך כמוך"³²¹, ו"כל ישראל ערבים זה בזה"⁸⁶ — עם כל הפרטים שבזה, ש"מי שיש בידו למחות וכו'"³²². והגדר בזה הוא — שעליו לעשות כל התלוי בו; אם יצליח או לא — אין זה נוגע אליו, ואין זה פוטר אותו מהחיוב להוכיח כו'. וכפי שהדין הוא בפועל — שהכלל "מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין"³²³ הוא רק אם ידוע שבודאי לא ישמעו ויעשו בזדון, וגם אז — לא בנוגע לענין שהוא מן התורה, ככל הגדרים שבזה שהובאו בדברי הפוסקים, עד לשו"ע של אדמו"ר הזקן בהלכות יוהכ"פ³²⁴.

ואם הדברים אמורים בכל עת ובכל זמן — כאשר הוא בטוח שבודאי יצליח, הרי מובן בשכל הפשוט שהחיוב הוא כמה פעמים ככה, וכאשר מונע את ההוכחה — הנה לא זו בלבד שאינו מקיים הציווי "הוכח תוכיח", אלא זהו בדוגמת מי שיכול ליתן ככר לחם לאדם שגווע ברעב, ואינו נותן לו, שלא זו בלבד שעובר על הציווי "ואהבת לרעך כמוך", אלא זהו ענין של פיקוח נפשות!

ועד"ז בנדו"ד, שעומד יהודי שהתעורר, וצריך רק לגשת אליו ולומר לו מהי משמעותה של ההתעוררות — כאמור לעיל, שבלשון ההלכה הרי זה ענין של התעוררות תשובה — והוא מוכן לקבל זאת!

(322) ע"ז יח, א. וש"נ.

(323) ביצה ל, א. וש"נ.

(324) אר"ח סתר"ח ס"ד"ה. וש"נ.

(319) נדה ט, א. וש"נ.

(320) פסחים קכ, ריש ע"ב. וש"נ.

(321) קדושים יט, יח.

סג. אמנם, כרגיל ש"אין דיעותיהם שוות", כשם ש"אין פרצופיהם שווים"³²⁵ — ועד שגם בתורה ישנם ששים ריבוא פירושים³²⁶, שבעים פנים לתורה³⁰, כיון ש"דברי תורה כפטיש יפוצץ סלע מתחלקים לכמה טעמים"³²⁷ (ככל הסגנונים והלשונות שיש בזה)³²⁸ — התחילה מיד שקו"ט שלימה: האם התעוררות זו היא אכן התעוררות לתשובה, או לא. ובכן, הנתינת-מקום לוויכוח בענין זה, שייכת רק אם אין בזה פסק דין בהלכה, אבל אם מוצאים שיש בזה פס"ד בהלכה (כדלקמן), אזי אין מקום לוויכוחים.
ובהקדמה:

בנוגע לענין של דרוש — יכולים לומר ש"מדרשות חלוקות", "אין מקשין על הדרוש"³²⁹, ויש בכחו של כל אחד להביא עוד פסוק, פירוש נוסף במדרש, וכו' וכו', כיד ה' הטובה עליו.
ואפילו בענין שנוגע להלכה, הרי מצינו שב"ש מחמירים וב"ה מקילים, ו"אלו ואלו דברי אלקים חיים"³³⁰.

אך במה דברים אמורים — קודם שנפסקה ההלכה; אבל כאשר מסתכלים בשו"ע ורואים שישנו פס"ד — נשאר אמנם הענין ד"אלו ואלו דברי אלקים חיים", שלכן יכול לעסוק בלימוד משנתם של ב"ש, בהתמדה ושקידה ובעמקות כו', ובכך מקיים מצות תלמוד תורה במילואה, באופן ש"תלמוד תורה כנגד כולם"⁶⁸, אבל בנוגע להנהגתו בפועל — קובע השו"ע ש"ב"ש במקום ב"ה אינה משנה"³³¹.

— אין זה באופן שיכול לומר "קים לי כרבי פלוני", למרות שההלכה היא באופן אחר³³², שכן, "ב"ש במקום ב"ה אינה משנה", כך, שאין זה עולה אפילו במחשבה בהנוגע למעשה בפועל.

ועד — כפי שרואים דבר פלא בסיום מסכת בבא בתרא, שיש פלוגתא בין ר' ישמעאל לר' שמעון בן ננס בנוגע ל"ערב היוצא לאחר חיתום שטרות", ו"אמר רבי ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות

(328) ראה לקו"ש חכ"א ע' 27 ואילך. וש"נ.

(329) ראה שעה"פ שמות א, יד. וש"נ.

(330) עירובין יג, ב. וש"נ.

(331) ברכות לו, ריש ע"ב. וש"נ.

(332) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סת"ז ס"ז

בקו"א ד. וש"נ.

(325) ראה ברכות נח, א. סנהדרין לח, א. ועוד.

(326) ראה שער הגלגלים הקדמה יז. שער רוה"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג' (קח, ב). לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי דו"ל להאר"ז"ל.

(327) פרש"י וישלח לג, כ.

.. והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס", ומה צריך שבח גדול יותר מזה... ואעפ"כ, איתא בפוסקים³³³ שהדין בנוגע לפועל הוא להיפך מר' שמעון בן ננס! — בנוגע ללימוד, הנה לא זו בלבד שמותר ללמוד אצלו, אלא אדרבה, דוקא אצלו יכולים להתלמד כיצד ללמוד דיני ממונות, אבל בנוגע לפועל, הדין הוא כר' ישמעאל, להיפך מר' שמעון בן ננס.

ומזה מובן גם בנוגע לוויכוח אודות ההתעוררות הנ"ל אם היא התעוררות לתשובה — שאם מוצאים בענין זה פס"ד להלכה, יכולים ללמוד בזה במשך כל השנים סוגיות ופירושים ופוסקים ומדרשי חז"ל, ולומר כל מיני סברות, ואם הלימוד הוא ע"פ כללי התורה הרי זה "דברי אלקים חיים", אבל בהנוגע לפועל, כיצד עליו להתנהג בפועל — צריך להתנהג ע"פ הפס"ד, ללא נפק"מ כיצד הונח בדעתו ע"פ השקו"ט שלו.

סד. כיצד נוגע הדבר לפועל, שלכן יש צורך לחפש פסק הלכה — דלכאורה, אם אין הדבר נוגע לפועל, לשם מה הוא עוסקים ומתווכחים ("וואָס איז די גאַנצע קאַכעניש"?) בזה?!

ובכן, יש להתחיל בסדר הפוך — מן הכבד אל הקל — מענין שהוא חמור יותר אפילו מדבר איסור, שזהו ענין של סכנה, שהרי "חמירא סכנתא מאיסורא"³³⁴:

בתקופה של ששת הימים — ציוו כולם שיאמרו תהלים, וכולם עשו זאת, ללא יוצא מן הכלל, מן הקצה אל הקצה, אפילו גם החפשיים (אם כי ללא אריכות; אמרו איזה פסוק, או הכריזו "שמע ישראל"), שמזה מוכח, שהחשיבו זאת לזמן של סכנה, רחמנא ליצלן.

ולאחרי שעברו ששת הימים, ועוד ששה ימים — אמרו אז, בדרך אגב, שעכשיו זה רק מתחיל ("איצטער הויבט זיך ערשט אָן")...

אע"פ שהסכנה הגלויה חלפה, בחסדי ה' ובנסי ה' וכו', וכו', מ"מ, כיון שהי' צורך לשלול את המחשבה ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"³³⁵,

— אמנם ברגע הראשון הכריזו כולם ש"יד ה' עשתה זאת", אבל לאח"ז התחילו חלוקי דעות, ועד שרוצים להדפיס ולהפיץ חוברת שזהו מעשה ידי אדם, "כחי ועוצם ידי" —

334) חולין יו"ד, רע"א.

335) עקב ח, יז.

333) ראה רמב"ם ה' מלוה ולוה רפכ"ו.

ורשו"ע חו"מ סק"ט ס"ד.

הי' אז הענין ד"מצפון תפתח גו"³³⁶.

— וכפי שדובר אז³³⁷ שהסיבה לכך ש"רוח צפונית אינה מסובבת"³³⁸, היינו, שנשאר חלק בעולם שלא נשלם כדבעי, היא, "שכל מי שיאמר שהוא אלקה, יבוא ויגמור את הפנה הזאת כו"³³⁹ (הנה נשאר חלק בעולם שלא נשלם, ואם הנך בורא, יש לך "תפקיד" ("דזשאב"), ונראה מה אתה יכול לעשות...).

ולכאורה אינו מובן: בילקוט שמעוני אין "בדיחות" ("דזשאקס") ע"ד הצחות — וכי ישנו "פרא אדם" שיקיץ משנתו ויצא לרחוב ויכריז שביכלתו לברוא עולמות — הרי מיד יכניסו אותו ל"בית משוגעים"?! אך הביאור בזה, שמדובר על מי שאומר על "ענין" מסויים, שהוא יכול לעשותו ואכן עשאו, ובלשון ההלכה, הרי זו האמירה "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (שזהו איסור מן התורה, מצות לא תעשה, כמ"ש הסמ"ג³⁴⁰), שמשמעותו, שבפרט זה ה"ה מחשיב את עצמו לאלקה. — ומצב זה, ש"מצפון תפתח גו", הולך ונמשך, רח"ל, ומעמיד בסכנה לא רק את ה"רוח צפונית", אלא ע"י הרוח צפונית יכולים לחדור ולהכנס בכל שאר ג' הרוחות.

ואין זה באופן שיכולים לדמיין ("איינרעדן זיך") שזהו ענין שנוגע מעבר לים, ו"אני את נפשי הצלתי", שהרי ישנו ים המפסיק; כיון ש"כל ישראל ערבים זה בזה"³⁴¹, הנה כאשר יהודי אחד נמצא במצב של סכנה כפשוטה, רח"ל, באיזה מקום שיהי, הרי זה נוגע בקיום ומציאות של כל בני בכל מקום שהם.

וענין זה נאמר בנוגע לכל אחד מישראל, שאודותיו נאמרה ההלכה שפיקוח נפש דוחה שבת³⁴¹. אם הוא בגדר כזה שבשביל פיקוח נפש שלו צריך לדחות את השבת, אזי החיות והסכנה של יהודי זה, נוגעים בהחיות והקיום של כאו"א מבנ"י באיזה מקום שהוא.

ועאכו"כ כאשר מדובר לא רק אודות אחד מישראל, אלא אודות כו"כ עשיריות ומאות מישראל, ועאכו"כ כשקשורים בזה גם נשים וילדים וטף וכו', ועאכו"כ כשקשורים בזה יהודים כאלו ששוקדים בתורה

(339) פרדר"א פ"ג. וראה ג"כ רבותינו בעה"ת (הדר זקנים) וחזקוני ר"פ בראשית. (340) מל"ת סד. וראה גם בסוף ההקדמה. (341) יומא פה, ב.

(336) ירמ' א, יד.
(337) שיחת ש"פ בראשית ס" (לעיל ע' (...)).
(338) ב"ב כה, ריש ע"ב. יל"ש מלכים"א רמז קפה. קהלת רמז תתקסז.

ועוסקים במצוות — הלואי עלינו ("הלואי אויף אונז געזאָגט געוואָרן") — הרי בודאי שהסכנה שלהם היא סכנה רח"ל של כל אחד ואמת מבני" בכל העולם כולו.

אלא שבחסדי ה' הגדולים ממתינים עדיין ש"יתפסו" שיד ה' עשתה זאת מתחילה ועד סוף, ובמילא, יאמרו קאָפּיטל תהלים, וימשיכו את ההתעוררות במעשה בפועל [שכן, אם אין זה נמשך למעשה בפועל, רח"ל, אזי מתחילים חילוקי דעות, אם זוהי ראי' על אופן ההתעוררות לתשובה], ואז, הנה זה שברא את כל ג' הרוחות, שזהו הקב"ה, "יסתדר" גם עם הרוח צפון!... אבל, ענין זה צריך להיות מתוך בחירה חפשית, ובמילא ממתינים שיהודים יבחרו זאת בחירה חפשית.

ועפ"ז מובן כיצד נוגע כאן הלכה פסוקה — שאז אין מקום לויכוחים:

כאשר מתברר שבמשך התקופה של ששת הימים היתה התעוררות תשובה ע"פ הלכה — הרי כיון שאין לך דבר העומד בפני התשובה³⁴², שמקנחת ("ווישט אָפּ") את כל הענינים הבלתי-רצויים שהיו בעבר, ומכשירה את הדרך לקבלה טובה על להבא, הנה מכאן ולהבא תמעט הסכנה, שכאמור, חמירא מאיסורא.

ואפילו אם יש ספק אם היתה זו התעוררות תשובה אם לאו — הרי כאשר יהודי שיש לו סמיכה פוסק את הדין (שזוהי התעוררות תשובה), אזי נעשה בעה"ב על המציאות (שגם זה כלל בהלכה, כדברי הירושלמי¹⁸⁵ על הפסוק¹⁸⁷ "לא-ל גומר עלי", כנ"ל סל"ו), כך שישנו פס"ד בנוגע לב"ד של מעלה (שהרי עכשיו אין ב"ד של מטה בנוגע לענינים אלו) שזוהי אכן התעוררות תשובה, ועי"ז מסירים את הסכנה.

סה. ומן הכבד את הקל — מ"סכנתא" ל"איסורא":

ישנו פס"ד בתורה: "הוי דן את כל האדם לכף זכות"³⁴³.

וכדברי רבינו הזקן בספר תניא קדישא³⁴⁴ באריכות הביאור מאמר המשנה³⁴⁵ "הוי שפל רוח בפני כל האדם" — "בפני כל האדם ממש, אפילו קל שבקלים", לא רק "חברך" שלומד תורה כל היום, אלא גם עם-הארץ שחוטא ועובר על כו"כ ענינים, ובפרט כשעושה חשבון בנפשו, שמצד הידיעה שיש לו, הרי השגגה שלו היא גרועה יותר מאשר הזדון

(344) פ"ל.

(345) שם פ"ד מ"י.

(342) רמב"ם הל' תשובה ספ"ג.

(343) אבות פ"א מ"ו.

של עם הארץ³⁴⁶, ובפרט אם הוא אינו מחומם כ"כ בטבעו, ואילו חבירו מחומם בטבעו, וצריך להתייגע יותר במלחמת היצר כו'.

והרי ההוראה "הוי דן את כל האדם לכף זכות" היא "דבר משנה" — הלכה פסוקה שאין בה מחלוקת.

ובנדו"ד: כאשר יש לי ברירה לדון יהודי ולומר שהוא עומד בהתעוררות תשובה, או לומר שהוא מבולבל, הולך לטייל, או שיש לו עסק עם לעומת-זה — הנה פס"ד המשנה הוא, שצריך לדון אותו "לכף זכות".

סו. ודבר פלא גדול יותר — מתוך הלכה פסוקה:

איתא בגמרא³⁴⁷ — והובא לפס"ד בשו"ע³⁴⁸, ללא חולק בדבר — המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק גמור (כגירסת האור זרוע³⁴⁹, וכן הובא בפוסקים³⁵⁰), אפילו רשע גמור, מקודשת (מספק), שמא הרהר תשובה בדעתו".

והגע עצמך:

מדובר אודות אדם כזה שהשו"ע פוסק שהוא "רשע גמור", ואדם זה בא ומקדש אשה, ואומר "על מנת שאני צדיק גמור", היינו, שעושה זאת בגלל שרצונו בשידוך... וא"כ, יש צורך בראיות נוספות שאין זו התעוררות תשובה?! — ואעפ"כ, אומרת הגמרא: הרי זו מקודשת.

בא ה"מקשן" ושואל: מניין יודעים זאת? — הרי אין כאן אלא ענין של דיבור (שאומר "על מנת שאני צדיק גמור"), ובדיבור זה אין ענין של תשובה, והנהגתו עד עתה היתה הפכית, וא"כ, היכן יש כאן ענין של תשובה, בה בשעה שלא נשתנה מאומה?! —

והמענה על זה: הרי לא יודעים מהי מחשבתו, וא"כ, "שמא הרהר תשובה בדעתו".

ולכאורה: מדוע יעלה לפתע בדעתו של רשע גמור לשוב בתשובה? אם בשביל השידוך, שיוכל להתחתן — אין זו תשובה?!

אלא, כיון שאמר "על מנת שאני צדיק גמור", הרי יתכן שיש לזה אחיזה באמת, ולכן חוששים "שמא הרהר תשובה בדעתו", ולכן מקודשת מספק.

(349) סק"י.ב.

(350) ראה שו"ת קול אליהו ח"א אה"ע

ס"ב. הובא בהגהות רעק"א אה"ע שם.

(346) ראה שם מי"ג.

(347) קידושין מט, ב.

(348) אה"ע סל"ח סל"א.

ויתירה מזה — כפי שניתוסף בזה בדברי המפרשים (בחלקת מתוקק³⁵¹, שמביא מדברי הראשונים):

רשע גמור — יש לו כמה מעשים בלתי־רצויים, ומהם — עון גזילה. וכאשר צועק "על מנת שאני צדיק גמור", ובשעת מעשה אוחז בכיסו את הגזילה ואינו משיב את הגזילה — הנה גם אז "מקודשת (מספק), שמא הרהר תשובה בדעתו".

אלא מאי, היתכן?! למה אינו משיב את הגזילה?! — אולי יש לו סיבה על זה; אולי יחזיר את הגזילה מחר או מחרתיים, ובינתיים, די בכך ש"הרהר תשובה" במחשבתו בלבד.

ולכאורה: מהי גודל ה"עקשנות" להשלוח ("איינרעדן") "רשע גמור" ש"הרהר תשובה בדעתו", עד כדי כך, שבשביל זה קושרים אשה בכבלי עיגון לכל משך ימי חי', שתהי' מקודשת מספק (לא לכאן ולא לכאן) — הרי ידוע עד כמה שקדו חכמים בתקנת עגונות, והתענו על זה, למצוא התירים וכו', ועד שמצינו שכל המתקן עגונה כאילו בונה חרבות ירושלים³⁵² (אף שמחפשים את מקור הדברים), ואילו כאן עושים אותה "עגונה", שתהי' מקודשת מספק.

וכל זה למה? — "שמא הרהר תשובה בדעתו", בה בשעה שכל ימיו הי' רשע גמור; לא שמעו ממנו מילה אחת של תשובה; לא ראו אצלו שום התעוררות, לא של "שופר גדול" ולא של "שופר קטן", ומכריז בפירוש שרצונו בשידוך, ורק בגלל שיש בזה תנאי שצ"ל צדיק גמור, אומר "על מנת שאני צדיק גמור", ובשעת מעשה אוחז את הגזילה ואינו רוצה להשיב אותה!

ואעפ"כ, זוהי ההלכה, שכיון שאומר "על מנת שאני צדיק גמור", הנה מבלי הבט על מה שמסתבר בשכלו לאחרי כל הפלפולים, צריך להתנהג בנוגע לפועל כפי שמתחייב מהעובדה ש"שמא הרהר תשובה בדעתו".

סז. ומזה מובן בהנוגע לעניננו:

כאשר ישנו מישהו שהכל יודעים שעד עתה הי' רשע גמור, והוא רק אומר שמכאן ואילך רוצה להיות צדיק גמור — צריך רק שיפסקו הלכה ש"שמא הרהר תשובה בדעתו".

וכאשר שואלים: אם אכן היתה אצלם התעוררות תשובה, הרי

352) ראה שו"ת הב"ח (החדשות) סוס"ד.

351) סקמ"ד שם.

לאחרי שעברו ששה חדשים, היו צריכים להתפלל שלש פעמים ביום, ולשנות כל סדר ימי חייהם וכו'?! — הנה השו"ע פוסק להיפך: לא רק לאחר ששה חדשים, אלא אפילו כאשר בשעת מעשה אוזחז את הגזילה, ואומרים לו שיחזיר אותה, ואינו עושה זאת!

ואין זה ענין של תשובה שנוגע רק למעלה; כאן למטה פוסקים שמקודשת מספק (אם היתה מקודשת כשיודעים בבירור שהוא צדיק גמור).

וכיון שזוהי ההלכה — שוב לא נוגע כל השקו"ט; יכולים להתפלל בזה, ו"אלו ואלו דברי אלקים חיים", אבל בנוגע לפועל יש להתנהג לפי הפס"ד בשו"ע אבן העזר.

סח. ועוד ענין בזה — שהתעוררות הנ"ל באה ע"י ענין של סכנה, ולכן הרי זה קשור עם עוד הלכה פסוקה בשו"ע (לא באבן העזר, אלא ביורה דעה), וגם מן הקצה אל הקצה:

יש דין בשו"ע³⁵³ ש"המאבד עצמו לדעת אין מתעסקים עמו לכל דבר, ואין מתאבלין עליו וכו'". ואיתא בתשובות³⁵⁴, שישנו יוצא מן הכלל — שאם איבד עצמו לדעת ע"ז שהפיל עצמו לנהר או לים, אזי מתעסקין עמו לכל דבר ומתאבלין עליו וכו', וטעם הדבר, כי, כשמשליך עצמו לים, לא עלינו, לא נפסקת חיותו מיד, אלא הגלים מעלין ומורידין אותו במשך כמה רגעים, ורק לאח"ז מת, רח"ל, ובמשך רגעים אלו הרי הוא מצטער, וכיון שמצטער, אזי הפס"ד הוא שבודאי התחרט.

והגע עצמך:

מאבד עצמו לדעת — אין לו חלק לעולם הבא, שאין לך עונש גדול יותר מזה; יש רק אנשים ספורים שעליהם נאמר במשנה³⁵⁵ שאין להם חלק לעולם הבא, ובמדרש³⁵⁶ — הובא בפוסקים³⁵⁷ — מונה גם מאבד עצמו לדעת.

וכאן מדובר אודות אדם שעשה זאת בפועל — שהשליך עצמו לים, ואעפ"כ, כיון שמדובר אודות יהודי, ברור הדבר, שבאותם רגעים ספורים שנצטער (קודם שמת), בודאי התחרט על זה שהשליך עצמו לים. ואין זה פס"ד בהנוגע לעולם הבא בלבד; בגלל זה קוברים אותו

(353) יו"ד ר"ס שמה.

(356) תהלים קכ, ד.

(354) ראה שו"ת חת"ס חי"ד סוסשכ"ו.

(357) נסמנו בלקו"ש חי"ז ס"ע 190

ואילך.

הובא בגליון מהרש"א יו"ד שם.

(355) סנהדרין ר"פ חלק.

ב"בית-החיים" בין שאר בני", אף שאסור לקבור שם אדם שאין לו חלק לעוה"ב.

ומזה למדים בהנוגע לפועל — שכאשר יש אצל יהודי ענין של צער, והוא רואה שמעשיו הלא-טובים הביאו אותו למצב שמצערים אותו, ברור הדבר ללא כל ספק ששב אז בתשובה, אע"פ שברגע שלפנ"ז הי' במעמד ומצב ש"אין לו חלק לעולם הבא"!

לא מדובר אודות "תינוק שנשבה לבין העכו"ם", מומר לתיאבון, או אפילו מומר להכעיס — שגם לו יש חלק לעוה"ב; מדובר אודות יהודי שאין לו חלק לעוה"ב, ואעפ"כ, אם מצערים אותו למשך כמה רגעים, והוא תופס שהסיבה לזה היא מצד מעשיו — אזי בודאי מתחרט, ועי"ז נהפך דינו מן הקצה אל הקצה!

ולעומת זאת: מה הדין בהמקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור (שמקודשת מספק), כאשר צועק לאחרי כן שהוא מתחרט? — הרי זה אבוד ("פאַרפּאַלן"), ואין ביכלתו לבטל את הקידושין! וטעם הדבר — דכיון שברגע מסויים "הרהר תשובה בדעתו", הנה הנהגתו לאח"ז, מחר ומחרתיים ולאחרי ששה חדשים, אינה מבטלת ח"ו את התשובה, ובמילא אינה מבטלת את הענין הקשור עם התשובה — קידושי אשה פלונית, שמקודשת מספק, אע"פ שלאח"ז מתנהג באופן הפכי כל ימי חייו!

ט. ובהנוגע לפועל:

כאשר עומדים בפני עדה של מאות אלפים מישראל, שכולם נודעזעו ("זיי זיינען אַלע צוטרייסלט געוואָרן"), אלא מאי — יש כאלה שידעו, ויש כאלה שלא ידעו; יש כאלו שפירשו את הדברים באופן מזויף ("געטשיטשט פּאַלש"), באופן טוב, באופן לא טוב וכו', וישנו אחד שעומד מבחוץ מהם, ושואלים אותו: מה הדין כאשר יהודי אחד מאותם מאה אלף יהודים שנתעוררו, מכריז: "על מנת שאני צדיק גמור" — הרי הוא בודאי צדיק גמור,

ולא רק באופן שספק מקודשת, אלא ודאי מקודשת — כי, בנוגע לקידושין, יש צורך גם בהסכמת האשה, שהרי אין האשה נקנית אלא לדעתה³⁵⁸, ויש צורך גם בשני עדים, וכיון שהאשה והעדים אינם יכולים לדעת בוודאות אם הרהר תשובה אם לאו, לכן הקידושין הם רק מספק;

(358) יבמות יט, ב. קידושין ב, ב. ט, ב. מא, א.

אבל בנוגע אליו בעצמו — אם רק הרהר תשובה, הרי זו תשובה במילואה, ובודאי נעשה צדיק גמור.

כלומר: אין הכוונה שכיון שלא עשה מאומה, חסר אצלו בענין התשובה; החסרון אינו אלא בידיעה של האשה המתקדשת ושל העדים, אבל בהנוגע אליו בעצמו — אם הוא רק יודע ש"הרהר תשובה בדעתו", הרי זו תשובה במילואה בענין זה, ואפילו אם עד עכשיו הי' רשע גמור, נעשה עתה "צדיק גמור", ואילו אופן הנהגתו מחר ומחרתיים וכו' — אינו משנה מאומה; זה משנה בנוגע לעולם הבא שלו, ובנוגע להנהגה עמו מכאן ולהבא, אבל בנוגע למעמדו ומצבו אז — כיון שהרהר תשובה, הנה לגבי עצמו הרי זו תשובה במילואה, ואפילו לגבי האשה והעדים, הנה מידי ספק לא יצא, ולכן מקודשת מספק.

ועאכ"כ כשישנם כו"כ שאצלם הרי זה ענין סתמי, וביניהם יש כמה שאצלם בא הדבר לידי ביטוי בענינים של מעשה בפועל — הרי ישנו כלל בהלכה ש"למוד סתום מן המפורש"³⁵⁹: כיון שאצל כולם היתה אותה התעוררות, מאותו "שטורעם", ומאותו מעמד ומצב — יש ללמוד מאלו שידועים (המפורש) כיצד התבטא הדבר אצלם, גם בנוגע לאלו שלא יודעים (סתום) כיצד התבטא הדבר אצלם.

וכיון שכך, הרי זה ענין שנוגע לא רק ל"סכנתא", ולא רק ל"איסורא" (כנ"ל סס"ד ואילך), אלא גם לעבודת עצמו:

יש חיוב על כל אחד מישראל לעורר יהודי נוסף, ולקרב את לבו לאבינו שבשמים. וחיוב זה ישנו אפילו כאשר אותו יהודי לא מוכן לכך, ועאכ"כ כאשר אותו יהודי נודעזע, ובכך יצא ממעמדו ומצבו הקודם — שאז נעשה החיוב גדול יותר כמ"פ ככה.

ועוד זאת: עבודת ה' צריכה להיות בשמחה ובטוב לבב. ומובן, שנקל יותר להגיע לשמחה וטוב לבב כשיודעים שכבר נעשתה חלק מהעבודה — שאותו יהודי התעורר כבר בתשובה.

ע. וכאמור לעיל, שאין זה באופן שאומרים "דרושים" וכו' וכו', ואם יהיו הדברים מכוונים אזי "אלו ואלו דברי אלקים חיים", אלא זהו ענין שנוגע להלכה למעשה בפועל:

בנוגע לשאלה האם חייבים להתעסק עמהם לעוררם אודות מצוות מעשיות, ואם הם מוכנים לקבל את הדברים, שאז החיוב הוא כמה

פעמים ככה; האם כלל ישראל נמצא במעמד ומצב שנשארו רק "שבעת אלפים .. אשר לא כרעו לבעל"³⁶⁰, או שמאותם שבעת אלפים הגיעה ההתעוררות לעוד שתי מליון יהודים — יש הלכה פסוקה וברורה, ללא כל ספק, בשולחן ערוך ובכמה מקומות, והפס"ד הוא שהם עשו תשובה, וכיון שעשו תשובה, הרי אין לך דבר העומד בפני התשובה!

ומה שטוענים שפלוגי אוחז בידו את הגזילה ואינו משיבה — יש לבוא בטענות לחלקת מחוקק ולראשונים שמביא דבריהם... וכן בנוגע לטענה שלאחרי זמן מתנהג פלוגי באופן הפכי — יש לבוא בטענות לגמרא במסכת קידושין ולשולחן ערוך, למה לא כתבו שיש להמתין ולראות כיצד יתנהג במשך ששה חדשים, ואז ידעו אם האשה מקודשת או לא, ואילו הגמרא אומרת בפשטות שהיא מקודשת, ואין מה להמתין ולראות כיצד יתנהג למחרת.

וזוהי הסיבה שעוסקים בלהט ("מ'קאכט זיך") בענין זה — כיון שאין זה ענין שנוגע להזולת, אלא ענין שנוגע לעבודת כל אחד מישראל, כך, שזהו ענין שנוגע לעצמו, וכיון ש"אדם קרוב אצל עצמו"³⁶¹, הרי ע"פ דין הוא "משוחד", שכן, גם יהודי דתי הוא משוחד מעניני עצמו.

כל אחד צריך לעזור ליהודי לצאת מהבוץ, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, כאמור לעיל (ס"ד) בנוגע לפיקוח נפש שדוחה שבת — פקו"נ בגשמיות, ועד"ז בנוגע להביאו לחיי העולם הבא.

ואם יש חיוב "הוכח תוכיח את עמיתך" אפילו אם הוא בטוח שלא יצליח — הרי עאכו"כ לאחרי שראו בפועל שכו"כ חזרו בתשובה ושינו דרכי חיים, אזי ילמד סתום מן המפורש, שאילו היו נגשים אליהם ומדברים עמהם בדברים היוצאים מן הלב, היו מוצאים לב פתוח ואזנים פתוחות, והיו מצליחים גם עמהם.

ומה שעברו ששה חדשים והם נמצאים עדיין במעמדם ומצבם הנושן — הנה ע"פ דברי הבעש"ט³⁶², צריכים לשאול מי אשם בזה: התינוק שנשבה לבין העכו"ם, או מי שהי' יכול לגשת אליו ולנענע ("אָ טרייסל טאָן") אותו ולומר לו: הבה נתחיל ביחד לקיים מצוות ה' בשמחה ובטוב לבב, והוא לא עשה זאת!... אלא מאי, הוא הי' עסוק בענין אחר — הי' צריך לכל-הפחות לגשת ולומר לו שיגש אליו כעבור שבוע, ובינתיים — עברו ששה חדשים!...

(362) ראה תו"מ חמ"ה ע' 160. ושי"נ.

(360) לשון הכתוב — מלכים"א יט, יח.

(361) יבמות כה, ריש ע"ב. ושי"נ.

וכאמור, בנוגע למדרשים וכו' — אינני מתערב, יעשה כל אחד כרצונו; אבל בנוגע להלכה פסוקה, שנוגעת למאות אלפי יהודים שם, וכלל ישראל שנמצאים כאן, וקשורים עמהם באופן של "קומה אחת שלימה"³⁶³ — הרי זו הלכה פסוקה שצריך לעשות כל מה שיכולים כדי לרפא כל "אבר", אפילו מ"חוטב עצים" ו"שואב מימין"³⁶⁴ (שגזר עליהם משה, כדברי הגמרא במסכת יבמות³⁶⁵), וענין זה נוגע ל"אתם נצבים היום .. לפני ה' אלקיכם"³⁶⁴, עי"ז שנמצאים במעמד ומצב ד"כולכם"³⁶⁴, כדאייתא במדרש תנחומא³⁶¹ (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפטיר בבת שחוק: צריך להזכיר גם מדרש...).

עא. ועוד זאת — שיש גם הבטחה שיצליחו בדבר:

ובהקדמה — שבנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות לא נוגע עד כמה תהי' הצלחה בדבר; יהודי מחוייב ללמוד תורה כל ימיו ושעותיו ורגעיו הפנויים, בין אם יבין הכל או רק מעט; אפילו אם הוא שכחן, ויודע שכעבור חצי שעה ישכח מה שלמד — הנה הפס"ד בהלכות ת"ת³⁶⁶ שגם אז מחוייב ללמוד תורה, וחל עליו כל חומר הענין דביטול תורה. וכאשר צועק: הרי בלא"כ שוכח לאחרי חצי שעה — אין זה נוגע; כשמגיעה השעה שיכול ללמוד תורה — צריך ללמוד תורה; כשמגיעה השעה שיכול לקיים מצוה — צריך לקיים את המצוה, מבלי הבט על מה שיהי' לאחרי כן, כעבור חצי שעה או שעה; אם יהיו תוצאות או לא — עכשיו יש מצוה שצריך לקיימה.

אמנם, בימינו אלו ניתוסף סיוע בעבודת ה' — כשרואים את ההצלחה בדבר:

אלו שלא התביישו, וניגשו ליהודי — ב"תל-אביב", "חדרה" או אפילו ב"טיימס-סקווער" — וביקשו ממנו להניח תפילין, לחשוב אודות הקב"ה, לומר ברכה, לברך על אתרוג וכיו"ב — הנה רובא דרובא עשו זאת!

ולא באופן של המקדש אשה על מנת שאני צדיק גמור; אף אחד לא נתן לו "שידוך", לא "מדליא", לא כסף, וגם לא טפיחה על השכם; אמרו לו לומר הברכה "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו", והוא יודע את פירוש הדברים, ואמר זאת!

(366) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ח. וש"נ.

(363) לקו"ת ר"פ נצבים.
(364) ר"פ נצבים.
(365) עט, סע"א.

וכאשר רואים את ההצלחה בפועל, ולא אצל אחד או שנים, אלא אצל רובא רובא — הנה אפילו במקום שהדין הוא כדעת ר' מאיר דחייש למיעוטא, הנה בנוגע למיעוטא דמיעוטא, פסק ההלכה הוא שאפילו לדעת ר"מ לא חיישינן למיעוטא דמיעוטא³⁶⁷.

ולא יעזרו שום תירוצים — שהרי זה ענין שבחשבון: בקבוצה פלונית יודעים עם כמה אנשים דיברו, יודעים כמה אנשים הסכימו, ויודעים כמה סירבו — שזהו בגדר של "מיעוטא דמיעוטא".

אלא שענין זה אינו נוגע כ"כ להלכה בפועל, שהרי ההשתדלות צריכה להיות גם במצב שזהו ספק השקול, ואפילו אילו הי' דבר ברור לשלילה — גם אז הרי זו מצוה מן התורה.

עב. ומסיימים בטוב:

כיון שסוכ"ס יפסקו בני" בכל מקום שהם שאכן היתה התעוררות תשובה בעבר, התעוררות תשובה בעתיד, והתעוררות תשובה בהווה — יקויים היעוד³⁶⁸ "וזרקתי עליכם מים טהורים (ועי"ז) וטהרתם", ואז יהי' סיום הגלות.

וכאמור כמ"פ, שאע"פ שנמצאים עדיין בגלות, ובגלות איום, חושך כפול ומכופל — הנה בשעתא חדא וברגעא חדא,

— שזהו גם גדר התשובה, שאין זה ענין הדורש זמן והכנה כו'; אם יש התבוננות באריכות זמן, במשך ארבעים ימי התשובה, מר"ח אלול עד יוה"כ"פ — הרי בודאי טוב, אבל, גדר התשובה ע"פ הלכה הוא בשעתא חדא וברגעא חדא³⁶⁹, כאמור לעיל, שאפילו רשע גמור, כשאומר "על מנת שאני צדיק גמור", אם רק יודעים בוודאות ש"הרהר תשובה בדעתו", אזי נעשה צדיק גמור —

משתנה המצב ע"י הפס"ד הנ"ל, כיון שהתורה משנה ופועלת את המציאות, אם יש צורך עדיין בכך ("אויב מ'דארף נאך עפעס דערמאכן"). ואז מתקיימת ההבטחה ש"היום", "אם בקולו תשמעו"³⁷⁰, אתי מר³⁷¹ משיח צדקנו, ש"עתיד לאתבא צדיקיא בתיובתא"³⁷², ויוליכנו קוממיות לארצנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

(371) סנהדרין צח, סע"א.
(372) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(367) יבמות קיט, ריש ע"ב. וש"נ.
(368) יחזקאל לו, כה.
(369) ראה זח"א קכט, סע"א.
(370) תהלים צה, ו.

הוספה

ביה, כ"א מני"א תשכ"א

ברוקלין

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מי"ז מני"א עם המצורף אליו וכן הקודמו, וממהר הנני לענות עליו מפני שהזדעזעתי על הקס"ד, כלשונו "הרצאת דברי התניא בלשון בני דורנו, בעברית". וסיבת הזעזוע בזה מובנת, כיון שמופרך הדבר מעיקרא. ולפלא גם הקס"ד בזה, כי אף שיש מקום להעתיק התניא לשפה אחרת (וגם זו נעשית מתוך כמה היסוסים), אין כל מקום כלל לעריכת התניא "מחדש", ח"ו.

והטעם ששמעתי מכמה ומזכירו גם במכתבו "להסיר מכשול שבהבנה" וכו' אין להחליף הקדושה (והדיוק) של התניא [עכ"פ – החלק העיקרי והפנימי שבזה] בשביל ריוח לשעה קלה וריוח מדומה. ואין להאריך בדבר הפשוט.

ומובן ג"כ, שאין הנ"ל שולל כלל וכלל – שקו"ט (ושו"ת – כהמצורף למכתבו) בענינים המובאים בתניא, כן – ביאור קצר או גם ארוך, ובסגנונו ערוכים בלשון בני דורנו. אבל הספר עצמו, וכמובא שמו בהסכמות בדורות הראשונים, ספר תניא קדישא, צריך להיות נשמר כמו שהוא. והפשיטות בזה מובנת ג"כ מהסיפור (מובא ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר, בסוף ספר הערות לספר של בינונים) שאדמו"ר הצ"צ עלה בדעתו, אולי לנקד וכו' ספר התניא, ושללו זה בפשיטות אף שיכלו אז לברר כל ספק אצל אדה"ז. וק"ו וכש"כ – עתה ובנוגע לעריכה.

ועוד להוסיף, אשר השיטה שכל דבר וענין מוכרחים להביא להלומד בקלות הכי גדולה, בכדי למעט יגיעתו והשתדלותו ועד שתהיינה (היגיעה וההשתדלות) במדה אפסית, ישנם שטחים שטובה היא ומתאימה, ויש שטחים

מצילום האגרת. נדפסה ב"נזר התניא" (כפר חב"ד, תשס"ז) ח"א ע' כט ואילך; ח"ב ע' תקז (מ"כפר חב"ד" גליון 1021 ע' 21).

בסוף ספר הערות לספר של בינונים: ס"ע קכה ואילך. ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ד אגרת אי"א (ע' רסז).

שאינה מתאימה כלל וכלל. ואדרבה – מזיקה, והרי גם בזה הוראה מחז"ל (והדיוק בזה חכמינו ז"ל, במקום רבותינו ז"ל) בהנוגע ללימוד התורה, לא יגעת ומצאת אל תאמין. שכיון שצריך לשלול זה, מובן שהמתימר שמצא, יש לו איזה יסוד בדבריו, ולא עקשנות בעלמא, אלא שאין זה אמת. ובין לילה היי – ולכן ובין לילה אבד. ולא עוד אלא שהמתעסק בחינוך רואה, שמזמן לזמן צ"ל אופן לימוד – שהתלמיד זקוק יהי להתייגע וכו', ובאם לאו לא תושג המטרה. ותקותי שלדכוותי האריכות בהאמור אין צורך בה.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

המאמר אורייתא וקוב"ה כ"ח – ראה זח"א כד, א. תקו"ז ת"ו. שם תכ"ב. ההתחלה "תניא" – לדידי, וע"פ הידוע **דיוק** אדה"ז בכל עניני נגלה – מחוורתא מכל הפיי המובאים (בבית רבי וכו'): ע"פ יבמות (עא, ב) ורבות פי תזריע זוהי ברייתא (ועפ"ז מדויק ביותר הלי **דרש** ר' שמלאי ולא **אמר**). והטעם שתפס אדה"ז הלי שהובא במק"א ולא כמוש"כ על אתר בנדה – הוא לרמז כו' (ראה בבית רבי).

ב

בי"ה, י"ד כסלו, ה'תשכ"ה
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם
ודורש טוב לעמו בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות
מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

לרגלי יום הבשורה והגאולה, י"ט כסלו הבא עלינו לטובה, אביע איחולי

הוראה מחז"ל . . לא יגעת ומצאת אל תאמין: מגילה ו, ריש ע"ב.
ובין לילה היי . . ובין לילה אבד: יונה ד, יו"ד.

המאמר אורייתא וקוב"ה כ"ח כו': ראה גם "מ"מ, הגהות והערות קצרות" להקדמת התניא (ע' י). שה"מ תש"ח ע' 114 הערה כה [נעתק בלקו"ש ח"ד ע' 1189 הערה 81]. ובכ"מ. ההתחלה "תניא" כו': בהבא להלן ראה "מ"מ, הגהות והערות קצרות" לתניא כאן (ע' יט). וש"נ. בבית רבי: ח"א פכ"ז (פ, ב). ורבות פ' תוריע: בתחלתו (פי"ד, ח).

ב

מו"ה שניאור זלמן: שזר. אגרות נוספות אליו – אג"ק חכ"ט אגרת י'תתקצד, ובהנסמן בהערות שם.

לשנת הצלחה בכל ענייני תורת החסידות ודרכי החסידות, שבה נתגלתה פנימיות התורה בדורותינו אלו –

שמזה שנקראת "פנימיות התורה" משמע שהחסידות אינה רק ענין של חלק בתורה אלא היא בכלה, היינו שבכל ענין של תורה יש בו הגלוי והפנימי כאחד.

וכן הוא בחיי הפרט, שכיון שמציאות של יהודי בתור יחיד, מעת שנעשה עם בני ישראל עם בקבלת התורה, היא התורה שהיא חיינו ואורך ימינו, הרי מובן שהחסידות אינה רק חלק בחיינו אלא מקיפה כל פרט ופרט של חיי היום-יום. וזהו שפעלה החסידות שמלפנים היתה פנימיות התורה חבוי בחלק הסוד שבתורה, הנה בדורותינו נתגלתה באופן שתומשך בשכל האדם, בחכמה בינה ודעת, ומהם אל ההרגש שבלב ומעשים בפועל.

ואם בכל אתר כן, על אחת כמה וכמה בארצנו הקי' ת"ו בכלל, ובפרט במרכז הפצת המעיינות חוצה שבאה"ק ת"ו, הוא כפר חב"ד, שזכה כ' לקחת חלק פעיל ביסודו, ועל פי הסיסמה להעלות בקדש ממשך לקחת חלק בביסוסו והתפתחותו. ויהי רצון שיעשה בזה מתוך בריאות הנכונה לאורך ימים ושנים טובות.

בכבוד ובברכה – בנוסח שקבלנו מכ"ק מו"ח אדמו"ר – גוט יום טוב. לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו ותחתמו.

ג

בי"ה, כד' מ"ח תשי"ט
ברוקלין

האברך משה אברהם ש"י

שלום וברכה!

במענה למכתבו בבשורה הטובה אשר זה משך תקופה שלמד תורת החסידות תורת הדא"ח וגם ע"ד דרכי החסידות,
וכפסק דין רז"ל שהתלמוד מביא לידי מעשה,
ורוצה להמשיך בזה,

להעלות בקדש: ראה ברכות כח, א. וש"נ.

ג

האברך משה אברהם: אייזנבך, ירושת"ו.
וכפסק דין רז"ל שהתלמוד מביא לידי מעשה: קידושין מ, ב. וש"נ.

ולפעמים חושב, אשר ישנם כאלו שאינם לומדים חסידות ובכל זה יראים
ושלמים.

והנה הכרח לימוד האמור ובפרט בתקופתנו זו מבואר בכ"מ ומהם
באגרת הקדש לרבנו הזקן סי' כו' (קמ"ב ע"ב) דדוקא בדורות אלו האחרונים
מותר ומצוה לגלות זאת החכמה וכו', וביתר ביאור שמשם מובן ג"כ שבדורותינו
אלה האחרונים, שבהם גדול ערך מצוה זו עד שנעשית להכרח ממש, והוא
בקונטרס עץ חיים לאדמו"ר הרש"ב נ"ע, וביותר בדורנו זה דחשך כפול ומכופל,
הרי ראינו במוחש, כוונתי לכל אותן שעברו עליהם כמה גזירות ר"ל במדינת
רוסיה, הרי אלו שנתחנכו על תורת החסידות הדרכותי' והנהגותי', רובם ככולם
עמדו בנסיון ולא רק בהנוגע לעיקרי הדת כי אם גם לקיום מצות בהידור, ועד
לדקדוק קל של דברי סופרים וכו' משא"כ וכו'

והרי ידוע הכלל בתורה, אשר מפני קושיא אין דוחין הלכה ופס"ד, שהרי
שערי תירוצים לא ננעלו, אלא שמפני כמה טעמים אין כאן המקום להאריך בזה,
ואשרי חלקו אשר השגחה העליונה מסבב הסיבות הביאתו לטעום
מתורת החסידות עץ החיים אילנא דחיי היא פנימית התורה בלשון הרע"מ הוא
רבנו משה, (זוהר הק' פ' נשא קכ"ד) ונתבאר באגה"ק לרבנו הזקן הנ"ל. ובודאי
יוסיף בלימוד זה הן בכמות והן באיכות בהתעמקות בהלימוד וההתקשרות
והשי"ת יצליחו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

נ.ב. בודאי יודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ
ישמור עליהם מכאן ולהבא.

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ ז"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770 Email: info@lahak.org

ב"ה.

הגיע מבית הכורך

תורת מנחם

התוועדויות כרכים מז"מח

ספר המאמרים תשכ"ו

בספרים אלו שיחות, מאמרים ומענות חדשים שלא ראו את אור הדפוס

שיחות ומאמרים אלו נלקטו אחד אחד מסלילי הקלטה ורשימות

שנרשמו בשעתם ע"י החוזרים שיחיו, ונשארו בכתובים עד לאחרונה

כן ניתן להשיג את סדרת הספרים

תשמ"ב – תשנ"ב (45 כרכים)

בהנויות הספרים המובחרות

ובחנות הספרים קה"ת בארה"ב ובאה"ק

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

התמים לוי יצחק שיחי

לרגל הכנסו לעול המצוות

יום הבהיר י"ד כסלו, ה'תשע"ג

ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מאיר צבי וזוגתו מרת חיי' שרה שיחיו סטמבלר

ולזכות זקניהם שיחיו